

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

LEEVI KÄMÄRÄINEN

Taulun tekeminen ja maailmanlo- pun ennustaminen

KUVATAITEEN TUTKINTO-OHJELMA
2025

TIIVISTELMÄ

Kämäräinen, Leevi: Taulun tekeminen ja maailmanlopun ennustaminen
Opinnäytetyö, AMK
Kuvataide
Kesäkuu 2025
Sivumäärä: 27

Työssä kuvaillaan taiteellisen tekemisen ja ajattelun kulkua käytännön käsit-
työn, maailmanlopun ennustamisen historian, joulupukkien kokouksen sekä
taiteilijan havaintojen näkökulmista. Erityisesti sanallistetaan opinnäytteen tai-
teellisen osuuden tekemisestä sellaisia asioita ja taustoja, jotka eivät taidete-
oksissa välttämättä suoraan näy.

Käsityötä käsitellään välineenä taiteellisen ajattelun esilletuomiseksi sekä
osana taiteellisen työskentelyn kokonaisuutta. Maailmanlopun ennustuksia
käydään läpi yleisluontoisten lähteiden avulla. Joulupukkien yössä kohtaavat
erilaiset ajatukset sekä tieteelliset, filosofiset ja historialliset lähteet. Havainto-
jen osuudessa käsitellään taiteilijan havaintoja ympäristöstään taiteentekemi-
sen lähtökohtana ja inspiraationa.

Avainsanat: Kuvataide, käsityö, maailmanloppu, mytologia, uskonto

ABSTRACT

Kämäräinen, Leevi: Making a Painting and Predicting the End of the World

Bachelor's thesis

Fine Art

June 2025

Number of pages: 27

This thesis describes the process of artistic work and thinking from the perspectives of practical handicraft, predictions of the end of the world, the meeting of Yule Goats and the artist's observations. This written part of thesis describes things and backgrounds of the artistic part of thesis that are not necessarily directly visible in the artworks.

Handicraft is discussed as a means of presenting artistic thinking and as part of the overall artistic work. Doomsday predictions are reviewed using general sources. In the chapter of the Yule Goats, different ideas, as well as scientific, philosophical and historical sources, come together. The Observations section discusses the artist's observations of their environment as a starting point and inspiration for making art.

Keywords: Visual arts, crafts, end of the world, mythology, religion

SISÄLLYS

1. TAULUN TEKEMINEN.....	5
1.1 Pensselien pesu	6
1.2 Ideat	7
1.3 Tehokeinot.....	8
2. MAAILMANLOPUN ENNUSTAMINEN	9
3. JOULUPUKKIEN YÖ	12
3.1 Korvatunturille lento.....	13
3.2 Joulupukkien kokous	14
3.3 Paskatontut	15
4. HAVAINTOJA	17
4.1 Kevättulva purolla	18
4.2 Kävelijä katsoo pensasta.....	19
5. LOPUKSI	20
LÄHTEET	22

1. TAULUN TEKEMINEN

Päädyin perehtymään kuvataiteeseen käsityöammatin opiskelun ja ammattissa työskentelyn kautta. Opiskelin puuartaaniksi käsi- ja taideteollisessa ammattikoulussa. Opintoihin kuului myös keramiikan tekoa, piirtämistä ja vesivärimaalausta sekä puutöissä perinteisiä käsityömenetelmiä, kuten puukolla veistämistä. Puuseppäkoulusta valmistuttuani työskentelin kaksi vuotta puuseppä-maalarina Sutela oy:n verstaalla Limingassa.

Maalauksen tekoa on mahdollista ajatella suurelta osin käsityön näkökulmasta. Perinteisissä käsitöissä oleellista on käytettyjen materiaalien ja teknikoiden sekä valmistettavan asian syvällisen perusteellinen tunteminen. Käytöesineitä käsityönä valmistettaessa mietitään kauneutta ja tuntumaa sekä esineen kestävyyttä, korjattavuutta ja käyttämisen kokonaisuutta enemmän kuin tehokkuutta ja kaupallisuutta painottavassa teollisessa näkökulmassa. Taulun pohjan teko, pohjustaminen ja maaliaineiden materiaalioppi sekä käytännön tuntemus ovat selkeästi käsityötaitoon laskettavia asioita. Käsitöitä ammattimaisesti tehdessä pitää huomioida myös asiakkaan näkökulma ja tehtävän asian tuotteistaminen. Taiteilijana on vapaampi käytännöllisyyden velvoitteista, mutta toimeentulo on kysymys myös ammattitaiteilijalle. On miellyttävä ostajia, taiteen kenttää ynnä muita apurahojen myöntäjiä, mikäli taiteen tekemisestä tahtoo saada elantonsa. Nämä ovat ammattitaiteilijan ongelmia, joilta välttyy, jos onnistuu tekemään taidetta täysin puhtaasti itseilmäisun lähtökohdasta. Harvat asiat kuitenkaan ovat täysin puhtaasti erillään toisistaan. Eivät myöskään taide ja käsityö tai esimerkiksi taide ja viihde. Asiat ovat seoksia, liuoksia ynnä muita sellaisia.

Käsityömäinen tekeminen, eli hyvin konkreettisesti ajateltuna, taulun pohja, luo eräänlaisen rajauksen ja raamin tekemiselle ja taiteelliselle ajattelulle. Pohja on säännöllisen suorakaiteen muotoinen, valmiiksi tietyn kokoinen pinta, johon taide on saatava sovitettua ja rajattua. Tällainen tekeminen

auttaa selkiyttämään joitain asioita, mutta myös rajauksellaan irrottaa toisia. Kuitenkaan maalaaminen ei estä asioiden käsittelyä ja läpikäyntiä ajattelemalla, taulu on vain jollakin tavalla määritetty ja rajattu tapa esittää kulloisia asioita.

1.1 Pensselien pesu

Vaikka pensselien pesun voisi ajatella myös viimeiseksi vaiheeksi, käytännössä usein siitä on aloitettava. Pensselit ovat lionneet mäntysuopaliuoksessa jonkin aikaa, ja tulee aika tarttua toimeen ja pestä ne. Joskus viikon katsottiin alkavat sunnuntaista, nykyään maanantaista. Työskennellessäni Turkansaa- ren ulkomuseon tervahaudalla vuonna 2012, aloitimme työn siivoamalla viimevuotisen haudan jäänteet ennen uuden rakentamista. Se oli mukavaa hommaa, nykyään tervahautaa ei enää polteta säästösyistä.

Tervahaudan polttamisesta nouseva höyry on käytännössä kaasumuotoista tärpättiä, joten jos sen kondensoisi ja ottaisi talteen, voisi sillä pestä pensselit. Tämä on helpommin toteutettavissa, jos tervan polttaa tynnyrissä, jossa on savupiippu. Tärpättihöyryn hengittäminen on tietysti todella epäterveellistä. Haju- ja terveysyistä käytänkin pensselien pesuun mäntysuopaa.

Pensselien puhdistuttua päästään kysymykseen pesujätteestä. Kouluissa on opetettu kaatamaan ne viemäriin, mutta itse kyseenalaistan tämän. Maalit tukkivat viemäreitä, eikä jätevedenpuhdistamoja ole suunniteltu sen kaltaisten kemikaalien puhdistamiseen. Osa maaleista, akryylien mikromuovit ja pigmenttien erilaiset kemikaalit, pääsevät siis mereen. Mitä kalatkin siitä ajattelevat? Tietysti yksittäisen taiteilijan mereen päästämä määrä on todella pieni. Maalitehtaiden päästöt saattavat olla todellisuudessa suurempi ongelma. Todellista tietoa tästä on vaikea saada. Jostain on kuitenkin aloitettava ja maalijätteiden käsittelyyn on itse mahdollista konkreettisesti vaikuttaa ja syystä tai toisesta olen kehittänyt aiheesta itselleni jonkinasteisen päähänpinttymän opiskelujen aikana mitään järkevää ratkaisua toistaiseksi löytämättä. Onko mitään järkeä käyttää muovikanisteria jätteen kuljettamiseksi

ongelmajätteenkäsittelylaitokselle? Toisaalta on otettava huomioon maalijätteen mittakaava maailmassa ja oltava miettimättä asiaa aivan kohtuuttomia määriä.

1.2 Ideat

En taida tietää mitä ideat ovat. Ehkä asian voisi ilmaista niin että ideasta ja toteutuksesta syntyy taidetta? Tällöin idea olisi taiteen maailmaa ja toteutus käsityön. Käytännössä näidenkin erottelminen toisistaan vaikuttaa kuitenkin keinotekoiselta ja epätotuudenmukaiselta. Esimerkiksi maalatessa huomaan tekeväni asioita, joita en ole ollenkaan tietoisesti suunnitellut, ja joiden merkityksiä joudun ja pääsen miettimään vasta jälkeenpäin. Ehkä ne ovat ideoita. Asiat, jotka ilmenevät jollain tavalla taiteessa tai muussa tekemisessä, mutta pääsevät tietoisien ja sanallisen ajattelun piiriin kenties vasta hieman myöhemmin.

Ideat voivat olla taidetta, elämää tai mitä lie harhoja. Taide voi olla muistiinpano, luonnos tai valmiiksi julistettu, viimeistely teos. Joskus ideat on hyvä saada heti tuoreina muistiin ja tässä auttaa taito saada ne merkittyä sellaisella tavalla, että ne ovat ymmärrettäviä ja välittävät merkityksensä onnistuneesti. Joskus se vaatii taas idean kypsyttelyä. Oikealla hetkellä oikealla tavalla toimiminen on tässä oleellisen tuntuinen, mutta vaikea, taito.

Aiemmin, maalaamista aloittaessani Limingan taidekoulussa, maalasin useimmiten tarinallisia tapahtuma-kohtauksia. Niihin ideat tulivat minulle mieleen alitajunnasta, pääpiirteiltään usein valmiina, visuaalisena ajatuksena. Ideasta maalaamiseen kului kuitenkin aina aikansa, jonka aikana muistikuva idean saamisesta kerkesi muuttua ja ajatus edetä.

Näiden ideoiden pohjalta syntyneissä maalauksissa hahmot tekevät asioita tai ovat tiloissa ja tilanteissa. Maalaaminen tapahtui usein tietyllä kaavalla; pohjasävy akryylillä, piirros hiilellä ja maalaus öljyllä. Yhdellä kerralla valmiiksi jos vain mahdollista. Joskus tuli useampia kerroksia, joskus akryylillä enempi alusmaalausta, joskus enempi öljykerroksia.

Sittemmin tällaisten ideoiden ilmaantuvuus on vähentynyt. Ideat tuntuvat tulevan hienovaraisempina aavistuksina, joista ei useinkaan seuraa suoraan mitään kovin valmista. Idea eli aavistus voi olla yksittäinen väri, muoto tai viiva johonkin kohtaan, joka sitten johtaa toiseen tai useampaan, siitä myöhemmin taas seuraavaan. Jossain vaiheessa kuva-aiheen esittävyyskin voi tällä tavoin löytyä. Idea voi kehittyä myös muistikuvan päälle, kun teos on jäänyt työhuoneen ovien taakse, ja mieli käsittelee siitä jäänyttä muistinmukaista käsitystä. Tästä syystä en kuvannut teoksia keskeneräisinä, jotta tällaiselle kehitykselle jäisi vapaampaa tilaa. Halutessani virkistää muistia eli päivittää muistikuvaa, oli mentävä paikan päälle työhuoneelle katsomaan. Öljymaalien kuivuminen ottaa aikansa, muutamasta päivästä pisimmillään jopa kuukauteen. Sitä odotellessa ideat kerkeävät sopivasti hautua.

Ehkä aiemmin mainitut "valmiit" ideat olivat myös olemassa jo aiemmin aavistuksien muodossa mutta en vain huomannut niitä? Muut asiat kuin maalaaminen, esimerkiksi musisointi, voi toimia näiden aavistusten tutkimisessa apuna. Erityisen hyvältä keinolta tällaisessa tutkimisessä tuntuu myös tekemättä jättäminen, joka sekin on melko vaikea laji.

1.3 Tehokeinot

Muutaman sanan verran lienee aiheellista miettiä myös tehokeinoja. Ne nostavat asioita esille, mutta ne nostavat myös itseään. Eivät nekään oikeasti ole irrallisia, vaan osa teosta ja suhteessa myös toisiinsa. Jotkut tehokeinot voivat laimentaa toisia. Niitä ei välttämättä tarvitse edes tarkoituksellisesti käyttää, mutta silti niitä ilmaantuu. Tehokeinoihin, kuten myös esimerkiksi tyyllilajiin tai tekniikkaan, voi olla vaarallisen helppo takertua liiaksi, mutta oikein käytettynä ja nimenomaan tekemisen ja teoksen erottamattomana osana, yhdentekevinä teoksen kanssa, ne kuuluvat asiaan.

Itse käyttämiäni tehokeinoja ovat erityisesti voimakkaat värit ja aiheet, taulujen fyysinen koko sekä huumori. Huumori voi toimia vastavoimana rankoille aiheille tehden niiden lähestymisestä ja käsittelystä helpompaa. Se voi toimia myös itseä suojaavana asiana, jonka taakse piiloutua. Huumoria on montaa

laatua, ja se voi olla myös vaarallista väärin käytettynä, jos sen taakse piilottaa vahingollisia ajatuksia. Sen ei tarvitse olla vitsailua. Itse en pidä huumoria lähtökohtana taiteelle, mutta se on tärkeä asia. Se häiritsee asioiden ja etenkin itsensä ottamista liian vakavasti ja täten avaa mahdollisuuksia leikillisempiin näkökulmiin. Huumorista ja muista tehokeinoista on osattava tai opeteltava myös päästämään irti oikeassa kohdassa.

2. MAAILMANLOPUN ENNUSTAMINEN

Nykyisin tapahtuvia luonnon tuhoa, ilmastonmuutosta ja sukupuuttoaaltoja katsoessani en voi välttää maailmanlopun miettimistä. Myöskään omaa osuutta länsimaisen elämäntavan edustajana on mahdotonta sivuuttaa. Maailmanloppu tuntuu matkustamisen helppoudessa, elämän kiireellisyydessä ja mukavuuksissa sekä polttopuissa. Saatan kysyä itseltäni, miksi mietin asiaa, kun en sitä kuitenkaan ymmärrä, mutta tähänkään kysymykseen en kykene tyydyttävästi vastaamaan.

Maailmanloppuja on ennustettu erilaisilla tiedoilla ja erilaisista näkökulmista läpi ihmisen historian. Ennustukset ovat lähes aina liittyneet luonnonmullistuksiin. Joidenkin varhaisten luonnonuskontojen piirissä niitä on voitu pitää osana luonnollista kiertokulkua ja uudistumista, mutta varsinkin kristinuskon yhteydessä on niihin ilmaantunut rangaistuksen sekä oikea- ja vääräuskoisten erotelun piirteitä. Vedenpaisumuskertomus on eräs tunnettu opetus ihmis- ja eläinkunnan lähes täydellisestä tuhosta. Vedenpaisumuksen jälkeen kuitenkin maapallo jää jokseenkin ennalleen. Jääkaudesta näkyy yhä merkkejä, mutta elämä etenee. Raamatun vedenpaisumuskertomus on tunnettu, mutta sen alkuperä on vielä kauempana historiassa. Gilgames-eepoksessa, joka perustuu myöhemmin löydettyihin, mutta Raamattua vanhemmiksi todettuihin savitauluihin, kerrotaan vastaava tarina. Tarinan on täytynyt kulkea suullisesti ennen kuin se on päädytty kirjoittamaan tauluihin. Gilgames-eepos itsessään on eräänlainen sankaritarina, jossa päähenkilö etsii kuolemattomuutta. Vedenpaisumuksen aikaan elänyt Utnapistim on saavuttanut kuolemattomuuden

rakennettuaan laivan jumalten käskystä ja pelastettuaan itsensä, sukunsa, hyödyllisiä ammattilaisia sekä joukon eläimiä vedenpaisumukselta. (Hämeen-Anttila, 2005).

Lähi-idän uskontojen vaikutusalueilla uskotaan yleisemmin lineaariseen aikaan. Tämän maailman ajatellaan alkaneen Jumalan luomistyöstä ja päättyvän aikanaan hänen tahtonsa mukaan. Juutalaisuudessa vallitsi aikanaan käsitys hyvien tekojen saavan palkintonsa tässä elämässä, mutta käytännön havaintojen kanssa oppi tuntui usein olevan ristiriidassa (Dunderfelt & Mäkisalo, 1999, s.24-25). Sittemmin alettiin uskoa palkintoihin vasta tuonpuoleisessa, tämän maailman ja ajan ulkopuolisessa ikuisessa paratiisissa.

Useissa luonnonuskonnoissa sekä itämaisissa uskonnoissa aikakäsitys on syklinen. Asiat loppuvat ja alkavat uudestaan. Toisaalta buddhalaisuudessakin tunnetaan nirvana, tila, jossa ihminen vapautuu uudelleensyntymisen kierrosta. On myös eroja, nähdäänkö syklisyys ympyrän kiertämisenä, jossa asiat tapahtuvat samanlaisina, vai ikään kuin spiraalina, jolloin aiempien tapahtumien vaikutus on havaittavissa uudella kierroksella. Spiraalimaaisessa liikkeessä olisi mahdollista, että aikakausien saatossa ihmiskunta joko kehittyisi tai taantuisi henkisesti. Raamatussakin kerrotaan ensin pienemmistä tuhoista Jumalan rankaistessa kansoja miten milloinkin synnin lisääntyessä. Viimeinen tuomio on kuitenkin oleva lopullinen tuho tuntemallemme maanpäälliselle elämälle.

Tieteellisestä näkökulmasta lopullisen tuhon mittakaava on kosminen. Alkuräjähdyksestä alkanut universumin mittakaavan laajeneva liike on suurin asia, jonka tieteelliset kosmologit ovat onnistuneet todentamaan. Tilaa, johon tämä laajeneminen tapahtuu, ei tässä opissa tunneta, ei myöskään alkuräjähdystä edeltävää tilaa tai aikaa. Universumin sisällä tapahtuu paljon pienempiä sykkeviä liikkeitä ja galaksit, planeetat ja pienemmät kappaleet kiertävät toisiaan eri mittakaavoissa. Alkuräjähdyksestä alkunsa saanut energia muuttaa muotoaan mahdollistaen esimerkiksi elämän. Universumin laajeneminen ei kuitenkaan voi olla loputonta. Tuntematonta on kosmologeille sekin, hajoaako maailmankaikkeus levittyään liian laajalle vai kääntyykö liike takaisinpäin, tiivistäen

kaiken jälleen alkupisteeseen. (Dunderfelt & Mäkisalo, 1999, s.91-94.)

Pohjimmiltaan maailmanlopussakin on kyse muutoksesta, äärimmäisen suuressa mittakaavassa. Muutokset eivät ole yksittäisiä tapahtumia, vaan useiden tapahtumien yhteisvaikutuksia. On vaikeaa määritellä, mistä jokin tietty muutos alkaa, sillä useiden olosuhteiden on ensin muututtava, jotta muutokselle suotuisat olosuhteet voisivat syntyä, eivätkä nämä "valmistelevat muutokset" välttämättä suoranaisesti näytä liittyvän tarkasteltavaan, "varsinaiseen", muutokseen. Myös muutosta näennäisesti vastustavat tapahtumat ja voimat voivat laajemmin katsottuna olla oleellinen osa muutoksen lopullista muodostumista.

Suomessakin vallalla olleita luonnonuskomuksia pyrittiin kristinuskon toimesta hävittämään ja niiden merkkejä tuhoamaan. Tämäkään ei tapahtunut hetkessä, ja pitkän aikaa eri uskomukset elivät rinnakkain. Ajan saatossa kuitenkin aiemmin vallinneet käsitykset korvautuivat laajalti uusilla. Kristinuskon ja tekninen kehitys levisivät yhteistyössä. Kirjapaino on tästä muuan käytännöllinen esimerkki. Kielen oli kehityttävä ennen kirjoitustaidon mahdollisuutta. Kirjapaino on teknisen kehityksen tuote, jota hyödynnettiin uskonnon levityksessä ja samasta syystä se sai suuremman merkityksen ja tarpeen olemassaololle. Kristinuskossa tärkeää on auktoriteetin uskominen ja totteleminen. Maallinen valta on voinut hyödyntää tätä ominaisuutta ja samalla edistänyt uskon leviämistä.

Nykyäikää lähestyessä uskonnon valta on kuitenkin heikentynyt teknisen kehityksen ja talouden päästessä sen edelle. Tiede ja tekniikka, joita kristinuskon tarvitsi valtansa levittämiseen, ovat tehneet monessa asiassa, varsinkin valanpitotarkoituksissa, Jumalan tarpeettomaksi. Tämäkin kirjoitus on kirjoitettu ja luettavaksi levitetty tietokoneen ja internetin avulla kirjapainon jäädessä historian puolelle. Monenlaisien maailmojen käsityksien loppuja ja alkuja on tapahtunut. Monikaan tässä runsain mitoin yksinkertaistetussa ja oikoen kirjoitetussa ketjussa tapahtunut asia ei kuitenkaan ole oikeasti loppunut, vaan asiat ovat kerääntyneet toistensa päälle ja muuttuneet.

Tällä hetkellä tieteelliset tutkimukset kertovat ilmastonmuutoksesta, sukupuuttoaloista ja saastumisesta. Ihminen voi itse havaita tulvia, maastopaloja ja jätteitä omassa elinympäristössään. Länsimainen nykyihminen pitää tieteellistä tietoaan parhaana ja pisimmälle kehitettynä, mutta kyseisellä tiedolla on samaan aikaan aiheutettu ihmiskunnan historian ylivoimaisesti suurin tuho lyhimmässä ajassa (Salminen & Vaden, 2024, s.10-25). Toisaalta joissain aiemmissakin maailmanlopuissa, kuten Raamatun vedenpaisumuksessa, tuhon syy on ollut ihmisten piittaamattomuus jumalten käskyistä. Aiemminkin on siis ollut aikansa parasta tietoa, jonka vastaisesti ihmiset ovat kuitenkin toimineet ja tästä rangaistuksensa saaneet.

3. JOULUPUKKIEN YÖ

Kuva 1. Joulupukkien yö. Kolmiosainen maalaus, joka jäi pois opinnäytetyönäyttelystä, kuvattuna työhuoneella. Öljy kankaalle 124 x 257 cm, 2025.

3.1 Korvatunturille lento

Joulupukit lentävät Korvatunturille perinteisen tarinan mukaan poroilla. Itse uskon että lentoon käytetään myös monia muita välineitä, sillä kaikki joulupukit eivät ole kotoisin poronhoitoalueilta.

Erilaisia kertomuksia luudalla tai vasikalla lentämisestä on kerrottu varsinkin eurooppalaisissa noitaoikeudenkäynneissä, ja Kyöpelinvuorelle lentäjiä on Suomestakin tavattu. Näissä tapauksissa lentämisessä on kerrottu käytettävän apuna murhattujen vastasyntyneiden rasvasta valmistettua salvaa. Tämä tuo mieleen vauvojen syömistä ja muita rituaaleja koskevat salaliittoteoriat, joita kerrotaan esimerkiksi poliittisista vastustajista tänäkin päivänä. Vielä 1200-luvun Euroopassa tarinoita lentävistä noidista pidettiin lapsellisena taikauskona, mutta parisataa vuotta myöhemmin tällaisesta teosta saatettiin jo korkeissa oikeuden istuimissa tuomita kuolemaan. En tiedä voiko noitasapatitiin lentämistä verrata joulupukkien lentoon yhtään mitenkään, muuten kuin lentämisen osalta. (Nenonen & Kervinen, 1994, s.153-156)

Eläimillä lentämisestä juontuu mieleeni eräs tulkinta kalliomaalauksissa esiintyneistä ihmisten ja eläinten liitoksista. Mikko Ijäksen tutkimuksen ja tulkinnan mukaan yhteen liittyneinä tai yhdistyneinä kuvatut ihmis-eläin-hahmot voisivat olla kuvauksia muinaisten metsästystapojen vaikutuksista. Ennen kunnollisten heitto- ja ampuma-aseiden kehittymistä ihmiset ovat harjoittaneet väsytysemetsästystä, eli eläin on pitkällisessä operaatiossa saatu väsytettyä juoksemalla tasaista vauhtia sen perässä. Eläimen jälkiä kiinteästi seuratessaan ja ankarasta juoksusta sekä nestehukasta uupuessaan ihmisen tajunnantila on muuntunut, ja hän on kokenut olevansa itse eläin, jota ajetaan takaa. Silloisessa taiteessa on kenties pyritty kuvaamaan tällaista vaikeasti selitettävää tapausta, jota me nyt voimme ihmetellä kallioihin maalattujen kuvien ansiosta. (Wallius, 2023).

Joulupukitkin saattavat elää tavallista arkea ja liikkua kaupungilla kuin kuka tahansa meistä, ja Korvatunturille lento on siirtymä tästä maailmasta joulupukkien yöhön. Lentää ihminen voi toki lentokoneella, mutta se on eri asia. Kun puhuimme arkitodellisuudesta verrattuna muihin todellisuuksiin, on

muistettava, että totuus on tarua ihmeellisempää. Esimerkiksi astronautit lentävät työkseen avaruuteen, se on heille ja tieteilijöille täysin todellista toimintaa. Meille tavallisille polkupyöräilijöille, kävelijöille ja autoilijoille se kuitenkin on kovin kaukaisen tai jopa uskomattoman tuntuista, jos tosissaan alkaa miettiä.

3.2 Joulupukkien kokous

Korvatunturilla joulupukit pitävät vuosittaisen kokouksensa. Kokouksessa käsiteltäviä asioita ja muita tapahtumia on ulkopuolisen äärimmäisen vaikeaa, ellei mahdotonta, saada tietoonsa. Voitaneen kuitenkin olettaa, että kokoukseen sisältyy menneen vuoden muistelua ja käsittelyä sekä tulevan suunnittelua. Lopuksi pidettänee vapaamuotoisemmat juhlat. Maalauksissani joulupukit ovat muutaman vuoden aikana kokoontuneet joitakin kertoja. He ovat karkottaneet riivaajia, ruokailleet, lepäilleet ja kohdanneet merenneitoja. En ole varma ovatko joulupukit jotain sukua Väinämöiselle. Väinämöinen joutui väistymään kristinuskon tieltä, mutta joulupukit ovat onnistuneet säilyttämään asemansa jakamalla lahjoja. Lahjojen jakamisen takia heitä voidaan hyödyntää myös kapitalismin symboleina. Kauppojen muoviset joulupukin kuvat ja joulupukkeja näyttelevät työntekijät eivät kuitenkaan ole oikeita joulupukkeja.

On kyseenalaista, tarvitseeko joulupukkien oikeasti fyysisesti matkustaa Korvatunturille, vai onko kyse vain kuvainnollisesti matkasta. Joka tapauksessa Korvatunturi fyysisenä paikkana lienee kuitenkin merkityksellinen, vähintään hämäyksen vuoksi. Ylipäänsä maantieteen merkitystä ei pidä aliarvioida, sillä niin maa, sääolosuhteet, kuin maalla elävät kasvit ja eliötkin ovat erottamattomassa suhteessa ja jatkuvassa vaikutuksessa toinen toisiinsa. Pohjoisessa Suomessa talviset olosuhteet ovat kylmät ja pimeät, kesä taas on lyhyt, valoisa ja intensiivinen.

Merkillepantavat ajankohdat, kuten juuri vuoden vaihtuminen, tai lauantai-ilta, ovat otollisia aikoja kokouksille. Vuoden vaihtumisen hetken määrittäminen kalenterin ja kellon mukaan ei ole todellisuudessa kovinkaan tarkka keino tähän tilanteeseen, vaikka suuntaa sekin tietysti antaa.

Talvipäivänseisaus sijoittuu yleensä aiemmin joulukuulle. Silloin päivä on lyhimmillään, joskin avaruudessa maapallon kiertäminen auringon ympäri on hidas tapahtuma ja valoilmioiden siirtyminen Korvatunturille näkyy viiveellä, eli ihmisen reagointi ja vuodenvaihteen juhlistaminen hieman myöhemmin lie-nee luonnollista. Korvatunturilla ei näinä aikoina kuitenkaan päivänpaistetta näy.

Ajasta puhuttaessa voi miettiä vielä tulevaisuuden ja menneisyyden eroa nyky-aikaan verrattuna. Useiden uskottavan oloisten elämänohjeiden mukaan on oleellista keskittyä hetkeen. Satakunnan ammattikorkeakoulun tunnuslause on: "Katse tulevaisuuteen. Think future." (SAMK). Tähän sananparteen törmää toistuvasti heidän viestinnässään sekä taidekoulun kampukselle sijoitettujen mainoksien johdosta, ja tällainen altistuminen väistämättä vaikuttaa alitajuisesti, kuten on viestinnän tarkoituskin. Oma uskomukseni tai arveluni kuitenkin on, että jos katsoo tulevaisuuteen, on vastaavasti katsottava myös menneisyyteen. Ihmisellä on tarve arvella ja ennustella tulevaa kulloinkin vallassa olevien tietokäsitysten mukaan, mutta tällainen toiminta on aina ollut epätarkkaa. Tietysti myös historian miettiminen tapahtuu eri näkökulmasta kuin nykyhetken, jossa on itse osallisena. Mittakaava on tässä otettava huomioon. Yhteiskunnallisia päätöksiä tehtäessä eräs ihanteellisuutta tavoitteleva ajatus olisi tekojen vaikutusten huomioonottaminen tulevien sukupolvien näkökulmasta, menneiden polvien muistoja unohtamatta.

3.3 Paskatontut

Paskatontut ovat syntyneet joulupukkien johtajan peräpukamasta pakon sa-nelemina. Tämä äsken mainittu on ihmisen ja joulupukin näkökulma. Paskatonttujen näkökulmaan voi olla vaikea päästä käsiksi, mutta sitä voi yrittää miettiä. Pitävätkö ne ulosteiden mausta vai kokevatko olevansa orjuutettuina huussiin vangittuina, vai sekä-että? Kun joulupukkien ryyppyputki venyy ja huussit täyttyvät, syntyy tarve paskatontuille. Ne työskentelevät näkymättömissä suorittaen äärimmäisen tärkeää tehtävää, jotteivat ylensyövät ja -juovat joulupukit hukkuisi omiin ulosteisiinsa.

Nykyihmisen vaikeimpia jätteitä ovat muovit. Niiden hävittämiseen ei ole löytynyt keinoa, vaan mikromuovit tunkeutuvat jo ihmisten ja eläinten sikiöihin. Yleisin materiaali muovin tekoon on öljy, joka toimii myös valtavan tehokkaana energianlähteenä. Ihminen ei tunne öljyn syntyä (Salminen & Vaden, 2024, s.33). Kalevalaisen kerronnan mukaan ihminen on tehnyt epämääräisiä liittoja niin tulen kuin raudankin kanssa, luullen tietävänsä niiden synnyt, mutta erinäisistä syistä joutunut pulaan niiden kanssa. Rauta päätyi tulella pakotettuna vannomaan valan, ettei satuttaisi ihmistä, mutta myöhemmin perui sen. Nykyään tuli, rauta ja öljy ovat autojen ainesosia jokapäiväisessä elämässämme.

Luonnossa sienet tekevät hajottajan työtä varsinkin vanhaksi käyneiden ja kuolleiden orgaanisten asioiden parissa. Ihminen on oppinut sienien hyötyjä monissa asioissa, kuten syömään niitä ravinnoksi tai tajunnan tason muuntamiseksi. Sienirihmaston toimintaa ja kasvua on tutkittu niin tietojenkäsittelyn kuin rakennusmateriaalin näkökulmista. Myös lahottajasienten hyödyntämistä on tutkittu, esimerkiksi laittamalla osterivinokkaat hajottamaan käytettyjä vaippoja tai tupakantumppeja. Vaippoja ravinnokseen käyttäneet sienet olivat vieläpä syömäkelpoisia eivätkä sisältäneet esimerkiksi ulosteissa usein eläviä ihmiselle myrkyllisiä bakteereja. Tupakantumppeja sienet kuitenkin eivät oppineet käyttämään ravinnoksi, ellei ollut pakko. (Sheldrake, 2020)

Itseäni kiehtoo ajatus sienien kyvystä hajottaa asioita takaisin alkutekijöihinsä ja kasvattaa niistä uutta, uuden muotoista elämää. Tästä inspiroituneena ryhdyin kokeilumielessä kasvattamaan osterivinokkaita sekalaisessa materiaalissa, kuten ulkoa ja työhuoneeni lattialta kerätyssä roskassa, käytetyissä kahvinpuruissa ja pensselien pesujätteessä. Tämä kokeilu on kaukana laboratorio-olosuhteista, mutta laboratorio-olosuhteita vastaavia tilanteita ei olekaan oikeasti olemassa, sellaiset saadaan aikaan vain ihmisen toimesta väkisin tekemällä ja kovalla työllä ylläpitämällä. Luonnossa sienet ovat yhteydessä lukemattomiin muihin lajeihin ja ilmiöihin, ja niiden toimintojen syyt ja seuraukset poikkeavat ihmisen uteliaisuuden ja häääämisen halujen seurauksista. Itse pidän epäilyttävänä ajatuksia käyttää sieniä jätehuoltana tai muuten lyhytnäköisesti hyödynnettävinä apuvälineinä. Sellaisestakin seuraa

omat harminsa, kenties yllättävätkin. Omassa kokeilussani koetan miettiä kokeen lähtökohtia, syitä ja seurauksia, sekä avomielisyyden ja varovaisuuden noudattamisia eri kohdissa.

4. HAVAINTOJA

Oleellisen tuntoinen asia maalauksissani on tietty maisemallisuus, joka vaatii taustalleen havainnointia. Miltä erilaiset paikat ja tilanteet tuntuvat, näyttävät, tuoksuvat, kuulostavat ja miten nämä ominaisuudet vaikuttavat keskenään. Tätä ei voi sellaisenaan tallentaa. Muistikuvat elävät omaa elämäänsä yhdistyen muihin kaltaisiinsa.

Maisemamaalaus paikan päällä on tietysti maalaamisen kannalta hyvä homma. Aloitin maisemamaalauksen harjoittelun valokuvien pohjalta, jolloin muistikuvan merkitys tulee osaksi, mutta paikan päällä hetkessä ja tilanteessa maalaaminen voi olla yllättävälläkin tavalla laajempaa. Ympäristön runsaat ärsykkeet toisaalta tuntuvat hajauttavan keskittymistä, toisaalta pakottavat harjoittamaan sitä ja virittäytymään. On myös hyväksyttävä, että olosuhteen eivät ole optimaaliset ja katsottava kohde muuttuu, ainakin valo. Muurahaiset kiipeävät paletille, puu pudottaa neulasia maalaukseen, tuuli ottaa siihen kiinni. Eräänä päivänä koulun maisemamaalauskurssilla Yyterissä tuuli oli rannassa niin kova, ettei telineen tai paletin käyttöä voinut oikein edes harkita. Pusersin maalia suoraan tuubista pohjalle ja levitin sitä sekä tuulella lentävää hiekkaa palettiveitsellä sekä käsin, sävyjen sekoituessa suoraan maalauksessa. Pieniä yksityiskohtia en voinut säilyttää halutessani hienosäätää veden sävyjä.

Maisemissa minua kiehtoo usein ihmisen muokkaamat paikat, mutta ennemmin aikaa sitten muokatut ja kenties jo hyljätyt, ei uudet asiat eikä suuret kaupungit, vaikka tietysti näistäkin kerroksellisuutta löytyy. Koskemattomaan erämaahan hakeutuminen maalaamisen vuoksi tuntuisi oudolta. Mieluummin

maalaan sellaisia maisemia, joissa vietän aikaa muutenkin, osallisena paikkoihin, en turistina.

4.1 Kevättulva purolla

Vesi on elämän syntymiselle ja säilymiselle äärimmäisen tärkeä aine. Niin kuivuus kuin tulvatkin uhkaavat elinympäristöjä. Vettä on kaikkialla; niin maaperässä, ihmiskehoissa kuin ilmakehässäkin höyryn muodossa. Riittävän kylmässä vesi muodostuu kiinteäksi aineeksi, lumeksi ja jääksi. Napajäätiköllä on jään muodossa valtava määrä vettä, joka kuitenkin sulaa kiihtyvällä nopeudella. Suomessa vettä on varastoitunut runsain määrin soihin, joista se vapautuu hitaasti ympäröivään maaperään. Suot toimivat siis monen muun asian ohella eräänlaisina vesivarastoina, sillä niistä vesi haihtuu höyryksi paljon hitaammin kuin avovesistä. Valitettavasti soitakin tuhotaan edelleen kohtuuttomalla vauhdilla.

Vesi ottaa muotonsa ja värinsä tilanteen ja paikan mukaan. Se voi lillua astiassa tai imeytyä maaperään ja se heijastaa ympäristön värejä. Vesi kuljettaa myös irtonaisia aineksia, usein näkymättömän pieniä, paikasta toiseen. Itseäni kiinnostava esimerkki on keväinen tulvapuro, jossa sula vesi vyöryy suurena massana valtavalla vauhdilla ja voimalla merta kohti. Vedestä irtautuu pisaroita, jotka muotoutuvat pieniksi yksiköikseen, kunnes putoavat takaisin ja yhdistyvät vesimassaan menettäen pisaran ominaisuutensa. Vesi on yhtä aikaa valtavan suurta ja pientä. Keväinen vesi sulattaa ympäröivää lunta ja jäätä mennessään, ottaen välillä isompiakin lohkaraita mukaansa. Nämä kulkevat aikansa kiinteinä kappaleina, kunnes sulavat. Toisinaan vesi sukeltaa jään alle, toisinaan nousee sen päälle. Höyry nousee ilmoille niin virrasta kuin katsojan hengityksestäkin. Pienimmän pisaran ja höyryn raja on häilyvä.

Meri on tässä vaiheessa vielä jään peitossa. Ylipäänsä meressä asiat tapahtuvat suuremmassa mittakaavassa ja hitaammin. Kun virtaava vesi kiirehtii sinne kovalla vauhdilla, hidastuu se perille päästyään ja yhdistyy meren valtasaan massaan. Toisaalta jokikin on valtava massa, jos sitä miettii kokonaisuutena alusta loppuun. Paljonko vettä lienee yksi joellinen ja kauanko sillä kestää

päästä mereen? Mereen johdetaan myös jätteitä, ja vaikka meret ovatkin suuria, eivät ne ole rajattomia. Niillä on myös oma luontainen toimintansa, joka häiriintyy ja vahingoittuu saastumisesta.

4.2 Kävelijä katsoo pensasta

Pikkuhiljaa aloin kiinnittää huomiota kauppareittini varrella kasvaneeseen pensaseen Kankaanpäässä. Pensas sijaitsee noin puolessa välissä tätä lyhyttä vaellusta. Yleensä huomioni kiinnittyy siihen paluumatkalla, joskus jo mennessäkin. Tämä on mielenkiintoinen huomio, arkinen, kuitenkin siitä arkisuudesta erottuva. Katson pensasta liikkeessä, oksien liikettä suhteessa omaani. Oksat näyttävät liikkuvan suhteessa toisiinsa, vaikkei niin oikeasti tapahdu.

En ole pysähtynyt ihmettelemään pensasta tai puhuttelemaan sitä. Se ei tunnu oleelliselta. Kumpikin hoitaa omia asioitaan. Minä haen kaupasta päivittäistavaroita, pensas elää pensaan elämää, tuskin minusta piitaten. Itse ilahdun pensaan näkemisestä nimenomaan arkisena, tavallisena mutta oleellisena kohtaamisena.

Kaupassa käynti tapahtuu tietä pitkin kulkemalla. Pensas on asetettu tien viereen ihmisen toimesta. Pensaon havaitseminen ja tämän havainnon nostaminen erityiseen asemaan suhteessa muihin havaintoihin on ihmisen ajattelua. Tästä taulun maalaaminen on myös ihmisen toimintaa. Pensas on olevinaan sivussa, kauppareissu pääasiana. Jos menisin erikseen puhuttelemaan pensasta, en usko, että se vastaisi. Sellaiset pensaat ovat muualla ja muissa tilanteissa, palavia pensaita autiomaassa. Eikä niidenkään luo mennä, ne ilmestyvät.

Maalauksen maalaaminen on kuitenkin erikseen ryhtymistä asian yhteyteen. Mutta mistä alkaa idea, tarve maalata? Etten enää tyydykään tähän arkiseen tapaamiseen, vaan on laajennettava maalauksen maailmaan? Työhuoneeni ei sijaitse monenkaan kymmenen askeleen päässä tuosta pensaasta, mutta kuitenkin niin kaukana, että on erillään siitä. Työhuoneen tarkoitus on olla ympäristöstä suljettu, erillinen rauhan paikka. En ole myöskään käynyt katsomassa

pensasta maalauksen malliksi. Muistikuva ja ajatuksen kulkeminen omille reiteilleen olemassa olevista lähtökohdista ovat maalauksessa. Talvi näkyy valkoisena, lumena. Tämä talvi on ollut kummallinen, kelvoton talveksi. Muutama päivän välein on vaihdellut lumisen, loskan ja jään välillä. Ei huvita kävellä liukkaalla möykkyisellä jäällä. Eikä talven kuuluisi olla tällainen. Kyllä se ilmastomuutos on totta, tiesi naapurin mummo.

Yöllä tai päivällä, suojalla tai pakkasella näyttää pensas toiselta. Onko sen oksien ympärille jäänyt eilen satanut vesi vaiko lumi laskeutunut oksien päälle. Oliko kaupassa raivostuttavuuteen asti ruuhkaa, maksoivatko ostokset paljon vai vähän, ostinko leipää vai kaljaa, pensas ei piittaa, kohtaaminen on erilainen, jos suojatiellä vähän ennen pensasta auto on päästänyt minut yli eli meinannut ajaa päälle, mutta pensas on itsessään sama. Kesällä pensas on erilainen, niin lienen minäkin. Ei tarvitse pukeutua kylmää vastaan.

5. LOPUKSI

Olen nyt miettinyt taidetta ja sen tekemistä käsityön, maailmanlopun ennustamisen, joulupukkien sekä omien, jokseenkin arkisten, havaintojen kautta. Taide on vaikea asia mietittäväksi sanallisesti, varsinkin kun maalaaminen on oleellisimmalta osaltaan nimenomaan sanatonta ajattelua. Juuri sanattoman ajattelun mahdollistuminen omansa laisella tavalla on oleellinen maalaamisen viehätysten syy.

Välillä olen tullut miettineeksi, miksi teen taidetta, eikä siihenkään kunnollista vastausta ole tuntunut löytyvän. Taidetta eri muodoissaan on tehty esihistoriallisilta ajoilta lähtien, joten uskoakseni sen voi huoletta ajatella oleelliseksi osaksi ihmisenä olemista. Se on itsen ja ihmisyyden toteuttamista, osallistumista ja jatkamista. Taidetta ei voi irrottaa käsityöstä, viihteestä eikä varsinkaan ihmisyydestä. Taidehistoriaa ei voi irrottaa ihmisen historiasta. Taiteen historiassa asiat on jo tehty ja ajateltu, mutta niiden tekeminen uudestaan, toistaminen tässä ajassa, pitää taidetta elossa ja jatkuvana.

Taide ei ole mitään mitä ei olisi ollut jo aiemmin, mutta se voi viedä ihmisen jonkin sellaisen äärelle, joka on hänen kokemusmaailmassaan uutta ja ennenkokematonta. Taide voi yhdistellä, erotella ja muilla tavoin käsitellä asioita järjestyksiin ja olomuotoihin, jotka saattavat yllättää. Taide voi myös toimia välittäjäaineena tai liimana erilaisten ilmiöiden ja työskentelytapojen välillä.

Taiteen alkuperä on syvempi, laajempi, korkeampi kuin ihminen. Ihmisen, taiteilijan, taiteen kokijan, kokemus pyrkii muuttamaan elämän osa-alueita tavoitettavammaksi. Taide voi olla kokijalleen jotain, jota ei ole aiemmin ollut. En usko, että se oikeasti on, se vain viittaa johonkin jota ei ehkä ole aiemmin huomannut. En osaa selittää mihin, se lienee taiteen tehtävä.

LÄHTEET

Dunderfelt, T. & Mäkisalo, M. (1999). Apokalyptis: Maailmanlopun pelot ja uuden maailman unelmat. Dialogia.

Hämeen-Anttila, J. (haastattelu). (8.8.2005). Ohjelmasta: Assyria. Gilgamesh-eepos. <https://areena.yle.fi/podcastit/1-50416756>

Nenonen, M. & Kervinen, T. (1994). Synnin palkka on kuolema: Suomalaiset noidat ja noitavainot 1500-1700-luvulla. Otava.

Salminen, A. & Vaden, T. (2024). Merkitys ja ala-aine. Niin & näin.

Satakunnan ammattikorkeakoulu. (3.4.2025). <https://www.samk.fi/>

Sheldrake, M. (2020). Entangled Life: How Fungi Make Our Worlds, Change Our Minds and Shape Our Futures. Random House.

Wallius, A. (1.9.2023). Tutkija: Ihmisten sarvet ja hännät kalliotaiteessa ovat kuvia todellisista tuntemuksista, jotka ovat meille yhä tuttuja. <https://yle.fi/a/74-20045570>